Москаленко Наталія Віталіївна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансових ринків та технологій;
Семенова Олександра Володимирівна,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»;
Державний податковий університет

ВПЛИВ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ НА РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

Актуальність впливу фінансового моніторингу на розвиток інвестиційного клімату України зумовлена необхідністю забезпечення прозорості фінансових операцій, запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, що є ключовими умовами формування довіри іноземних та вітчизняних інвесторів. В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки роль фінансового моніторингу зростає, адже його ефективне функціонування сприяє стабільності фінансової системи, підвищенню рейтингу інвестиційної привабливості держави та інтеграції України у світову фінансову систему. Вдосконалення механізмів фінансового контролю, цифровізація процесів моніторингу та гармонізація національного законодавства з міжнародними нормативними актами та стандартами FATF є важливими чинниками формування сприятливого інвестиційного середовища та підвищення економічної безпеки країни.

Проблематику впливу фінансового моніторингу на розвиток інвестиційного клімату України досліджували як науковці так і практики, які у своїх працях акцентують увагу на взаємозв'язку між ефективністю системи фінансового моніторингу та рівнем довіри інвесторів до національної економіки. Дослідники підкреслюють, що належна протидія відмиванню коштів та фінансуванню тероризму є необхідною умовою формування позитивного інвестиційного іміджу держави, забезпечення прозорості фінансових операцій та зміцнення фінансової безпеки. Водночас науковці відзначають низку проблем – недосконаліть нормативно-правової бази, недостатній рівень координації між контролюючими органами та потребу в цифровізації процесів моніторингу, що стримує формування сприятливого інвестиційного середовища в Україні.

Фінансовий моніторинг розкривається через наукові підходи та визначення вчених, які розглядають його як систему заходів, спрямованих на забезпечення прозорості фінансових операцій і запобігання тінізації економіки. У працях дослідників акцентується увага на його ролі як важливого інструмента фінансової безпеки держави та формування сприятливого інвестиційного середовища.

Фінансовий моніторинг на думку Дропа Я., Тесля С., Піхоцька М. – це система організаційних і правових заходів, спрямованих на виявлення, запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму [1, с. 36].

Автори Середа Є., Сокирко О., Шепиленко В. фінансовий моніторинг розглядають як механізм державного контролю за фінансовими операціями, що забезпечує прозорість руху капіталу, мінімізацію ризиків фінансових злочинів та зміцнення фінансової безпеки держави [3].

Науковці трактують Юрій Е., Грубляк М. фінансовий моніторинг – це комплекс аналітичних, інформаційних та контрольних дій суб'єктів фінансової системи, спрямованих на виявлення підозрілих фінансових операцій і забезпечення законності у сфері фінансово-економічних відносин [4, с. 127].

Проаналізувавши наукову літературу, вважаємо, що сутність фінансового моніторингу полягає у забезпеченні прозорості фінансових потоків, запобіганні легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, протидії фінансуванню тероризму та зброї масового знищення. Фінансовий моніторинг – це комплексна система заходів, що поєднує державний контроль, аналітичну діяльність та використання сучасних інформаційних технологій для виявлення ризикових або підозрілих фінансових операцій. Він виконує як превентивну, так і регулятивну функцію, спрямовану на підтримання стабільності фінансової системи, підвищення довіри до банківських та фінансових установ, а також формування сприятливого інвестиційного клімату. Його сутність відображає взаємозв'язок між економічною безпекою держави, ефективністю фінансового контролю та розвитком легального бізнес-середовища.

Інвестиційний клімат – це сукупність політичних, економічних, правових та соціальних умов, що визначають рівень привабливості країни або регіону для здійснення інвестиційної діяльності. Його сутність полягає у створенні сприятливого середовища для залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій шляхом забезпечення стабільності законодавства, ефективності фінансової системи, прозорості державного управління та захисту прав інвесторів. Інвестиційний клімат формується під впливом макроекономічних показників, рівня розвитку інфраструктури, податкової політики, політичної стабільності та рівня корупції. Від його якості залежить динаміка економічного зростання, конкурентоспроможність національної економіки та обсяг надходжень інвестиційного капіталу в державу [2, с. 47].

Фінансовий моніторинг відіграє ключову роль у формуванні інвестиційного клімату держави, забезпечуючи прозорість фінансових операцій, стабільність банківської системи та захист прав інвесторів. Водночас ефективність його впливу залежить від оптимізації процедур контролю та цифровізації процесів. У таблиці 1 наведено основні позитивні та негативні аспекти впливу фінансового моніторингу на розвиток інвестиційного

середовища в Україні, що дозволяє наочно оцінити його роль у стимулюванні легального бізнесу та залученні інвестицій.

Вплив фінансового моніторингу на розвиток інвестиційного клімату України проявляється у двох взаємопов'язаних аспектах – підвищенні прозорості та стабільності фінансової системи та формуванні довіри інвесторів до національного ринку. Ефективна система фінансового моніторингу сприяє зменшенню ризиків появи нелегальних фінансових операцій, відмивання коштів та фінансування тероризму, що створює сприятливі умови для залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

Таблиця 1

Вплив фінансового моніторингу на розвиток інвестиційного клімату України

Напрям впливу	Позитивний вплив	Негативний вплив
Прозорість фінансових операцій	Підвищує довіру інвесторів, сприяє залученню легальних інвестицій	Може збільшувати адміністративне навантаження на бізнес через додаткові звіти та контроль
Фінансова стабільність	Зменшує ризики відмивання коштів та фінансування тероризму, підвищує стабільність банківської системи	Надмірна регуляторна суворість може стримувати швидкі інвестиційні рішення
Розвиток легального бізнесу	Стимулює дотримання законодавства та формування прозорого ринку	Складність процедур фінансового моніторингу може бути перешкодою для малих і середніх підприємств
Правова відповідальність та дисципліна	Підвищує ефективність контролю, забезпечує дотримання правових норм	Ризик суб'єктивного тлумачення нормативних вимог може створювати додаткові ризики для інвесторів
Інвестиційна привабливість	Формує позитивний імідж країни для зовнішніх інвесторів	Надмірна бюрократія та тривалі процедури знижують конкурентоспроможність інвестиційного середовища

Джерело: складено на основі [4, с. 178].

Таким чином, аналіз впливу фінансового моніторингу на інвестиційний клімат України демонструє, що він відіграє ключову роль у формуванні прозорого, стабільного та безпечного фінансового середовища. Позитивний ефект проявляється у підвищенні довіри інвесторів, зміцненні фінансової стабільності, стимулюванні розвитку легального бізнесу та покращенні корпоративного управління, що загалом підвищує інвестиційну привабливість країни. Водночас надмірна регуляторна суворість, бюрократичні процедури та складність внутрішніх контрольних процесів можуть ускладнювати діяльність підприємств, збільшувати витрати та створювати певні бар'єри для інвесторів. Таким чином, ефективність фінансового моніторингу залежить від балансу між

превентивним контролем і забезпеченням зручних умов для бізнесу та інвестицій.

Фінансовий моніторинг є одним із ключових інструментів забезпечення стабільності фінансової системи та прозорості економічних процесів, що набуває особливого значення в умовах воєнного стану. У сучасних умовах загострення економічних та безпекових ризиків ефективний фінансовий контроль стає необхідним для підтримки довіри інвесторів, захисту легального бізнесу та формування сприятливого інвестиційного клімату. Війна створює додаткові виклики для української економіки, включно з ризиками відмивання коштів, фінансування тероризму та зброї масового знищення та стабільності банківської системи, що вимагає модернізації, адаптації системи фінансового моніторингу.

Напрями розвитку фінансового моніторингу та його вплив на інвестиційний клімат включають:

1) Цифровізація та автоматизація процесів контролю є ключовими напрямами розвитку фінансового моніторингу, особливо в умовах підвищених ризиків для економіки. Впровадження сучасних програмних рішень дозволяє автоматично відстежувати підозрілі фінансові операції, мінімізуючи вплив людського фактору та підвищуючи швидкість обробки інформації. Аналітичні системи, що використовують алгоритми штучного інтелекту, здатні прогнозувати ризикові операції, визначати потенційні загрози та забезпечувати проактивне реагування на них. Крім того, онлайн-доступ до баз даних сприяє оперативному обміну інформацією між державними органами та фінансовими установами, що підвищить ефективність контролю та зменшить час реагування на підозрілі транзакції.

2) Посилення перевірки клієнтів та контрагентів є невід'ємною складовою ефективного фінансового моніторингу. Встановлення обов'язкової перевірки осіб у міжнародних санкційних списках дозволяє своєчасно виявляти потенційно ризикових учасників ринку. Аналіз структури власності та участі в міжнародних компаніях допомагає визначати непрозорі фінансові схеми та запобігати ризиковим операціям. Окрему увагу приділяють контролю операцій з віртуальними валютами та іншими високоризиковими інструментами, які мають особливу схильність до використання у незаконних схемах.

3) Покращення координації між державними органами та фінансовими установами сприятиме підвищенню оперативності та ефективності фінансового моніторингу. Створення єдиної комунікаційної платформи, що забезпечить швидкий обмін даними та синхронізацію дій усіх учасників системи. Впровадження спільних алгоритмів реагування на підозрілі операції дозволить стандартизувати процеси контролю та зменшити ризики помилкових рішень. Залучення міжнародних асоціацій та партнерів сприяє обміну досвідом, впровадженню передових стандартів та підвищенню професійного рівня фінансових установ.

4) Підвищення прозорості фінансових процесів та довіри інвесторів є одним із головних ефектів модернізації системи моніторингу. Регулярне оприлюднення звітів про результати фінансового контролю забезпечує відкритість інформації та сформує позитивний імідж національного ринку. Впровадження механізмів захисту прав інвесторів гарантуватиме законність інвестиційних процесів і зменшує ризики для вкладників. Створення стимулів для легального бізнесу, включно зі спрощенням процедур проведення прозорих фінансових операцій, сприяє залученню нових інвестицій та розвитку економіки.

5) Навчання персоналу та підвищення кваліфікації є важливими та дієвим для ефективного впровадження нових стандартів фінансового моніторингу. Проведення тренінгів і навчальних програм дозволяє співробітникам фінансових установ швидко адаптуватися до змін у регуляторних вимогах. Розробка методичних матеріалів і рекомендацій забезпечує єдину методологію контролю, враховуючи особливості воєнного часу. Формування спеціалізованих аналітичних груп для моніторингу ризикових секторів економіки дозволяє своєчасно ідентифікувати загрози та мінімізувати негативні наслідки для інвестиційного клімату країни.

Отже, фінансовий моніторинг відіграє ключову роль у формуванні стабільного та прозорого інвестиційного клімату України, особливо в умовах воєнного стану. Його ефективне впровадження сприяє зниженню ризиків нелегальних фінансових операцій, зміцненню довіри інвесторів, підвищенню прозорості бізнес-процесів та стандартів корпоративного управління. Водночас надмірна регуляторна суворість та складність процедур можуть ускладнювати діяльність установ та підвищувати операційні витрати. Отже, для максимального позитивного впливу на інвестиційний клімат необхідне поєднання строгого контролю з адаптованими цифровими інструментами, підвищенням кваліфікації персоналу та забезпеченням прозорості і ефективності всіх елементів системи фінансового моніторингу.

Список використаних джерел

1. Дропа Я.Б., Тесля С.М., Піхоцька М.Р. Розвиток системи фінансового моніторингу як складової частини формування ефективного контролю й безпеки в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Випуск 37. С. 35–43.

2. Лоза С. П. Інвестиційний клімат в Україні: стан, проблеми та можливі шляхи покращення. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*. 2024. Вип. 5. С. 46–58.

3. Середа Є., Сокирко О., Шепиленко В. Фінансовий моніторинг в системі національної безпеки України. *Економіка та суспільство*. 2024. №62. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-82 (дата звернення: 06.10.2025).

4. Фінансовий моніторинг : навч. посіб. / укл. Е.О. Юрій, О.М. Грубляк. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. 368 с.